

Beschrijving van een reis van Harlingen naar Kleef door familie Van der Sluijs in 1757

Het reisgezelschap bestond uit zes personen, vier vrouwen en twee mannen, te weten Sijke van der Sluijs, Yfke van der Sluijs, Froukje van der Sluijs, verder koopman Jan Schuts, Jacob Intema, en Geertje Johannes.

Het reisverslag werd geschreven door Sijke van der Sluijs. Sijke van der Sluijs (geb 1723) en Yfke van der Sluijs (1713-1762) waren zusjes, namelijk dochters van Jelle van der Sluijs (overl 1746)¹ en Acke Paludanus. Froukje van der Sluijs was hun nichtje Foekjen Feddes van der Sluijs, geb 04-07-1727, ged 06-07-1727, overl Wommels 23-02-1766, 38 jaar 7 mnd; dochter van Fedde Tjeerds van der Sluijs (1683-1737) grietenijsecretaris van Hennaarderadeel, en Beitske Pieters Mets (overl Wommels 5-8-1776, 88 jaar 9 maanden).

Het reisverslag van Sijke Jelles van der Sluijs komt uit het bezit van Susanna Leonora van Holthe (1818-1907), getrouwd met Jan Hendrik Westra (1803-1871), hij was een zoon van Hendrik Jan Westra (Harlingen 1766-1831) en Eva Fontein (Harlingen 1773-1856) en een kleinzoon van Dieuwke Pesma (Harlingen 1743-?) en Jan Westra (Harlingen 1738-1775). Dieuwke Pesma was een dochter

¹ Jelle van der Sluijs, geboren in Leeuwarden¹, zoon van Tjeerd van der Sluis (overl 1692) en Yfke Jelles Jeddema (1659-1719), doop op belijdenis Sexbierum, 31 jan 1721, ontvanger en erfgezetten te Sexbierum, kerkvoogd Sexbierum¹, bijzitter Barradeel, koopman te Harlingen, tr (1^e) Acke Paludanus, lidmaat Sexbierum 31 jan 1721, (verm.) dochter van Petrus Paludanus¹ van Leeuwarden en (ot 26 jan 1684) Sijke Thomas van Arum; tr (2^e) 1725 Goikien Beilanus, gedoopt Rinsumageest 6 sep 1691, belijdenis Sexbierum 8 mei 1712, dr van Johannes Beilanus, predikant (overl Sexbierum 1726) en Geiske Colthoff.

Jelle van der Sluijs koopt en verkoopt huizen in Harlingen etc. etc.; burgerrecht Harlingen, september 1739. Hij overlijdt kort voor 17 feb 1746, wanneer de voogden over zijn minderjarige kinderen worden aangesteld, nl. Matthijs Beilanus, broer van zijn tweede vrouw; Claas Dirks Fontein (geboren 1711/1712, overleden Ried 13 juni 1787) en Claas Jacobs Braam (doop Harlingen 1728, overleden 1747).

Hij is als Gellius van der Sluijs een van de genomineerden voor het secretarisschap van Hennaarderadeel in 1709, dat door zijn broer Fedde vervolgens bekleed werd. In 1711 is Latsmasate nog eigendom van zijn stiefvader Philippus Lucas, nomine uxoris (reelkohier Barradeel).

Volgens de florenkohieren 1718 en stemkohieren Sexbierum 1728, 1738: Jelle van der Sluijs, zelf 'bruiker', nr. 28 (Latsma), in 1698 op naam van Eva Jelles Jeddema, zijn moeder, in 1748 Jelle van der Sluis erven, 110 pm., Jelle koopt het huis Voorstraat 16 in Harlingen, 1730; burger van Harlingen 2 sep 1739, wordt vermeld als medeweesvoogd in 1745 en begin 1746.

In 1729 koopt hij in Sexbierum van Jan Ennes een huisinge en plaatske; in 1734 ruilt hij 9 pondematen land in Sexbierum met Pijter Aries.¹

Gooikjen Beilanus lidmaat in Leeuwarden, 'van Sexbierum', 10 jun 1716; Goikien Beilanus 'huisvrouw van Jelmerus van der Sluijs, gesterkt met deselve en Mathijs Beilanus, bakenmeester van de Abt tot Minderscha' verkoopt huis Korenmarkt, Leeuwarden, 16 apr 1728, 'alwaar de Bril uithangt', onder meer met bierkelder (de gemene straat ten oosten, de Minnemahof ten westen, dr. Acronius ten zuiden) voor 5400 cG.

Uit 1^e huwelijk¹:

1. Yfke Jelles van der Sluijs, geb 04-10-1713, overl 10-04-1762, doop op belijdenis Harlingen november v1739, tr Hendrik Pesma, kind uit dit huwelijk: Dieuwke Pesma geb 1743-? Dieuwke Pesma tr (1^e) Jan Westra (1738-1775), tr (2^e) Augustus Robertus van Dalsen. Yfke Jelles van der Sluijs wordt niet genoemd bij de autorisatie van de voogden in 1746.
2. Tjeerd Jelles van der Sluijs, geboren 1721 of 1722 (op 17 feb 1746 wordt hij 24 jaar oud genoemd), koopman te Harlingen overl vermoedelijk voor juni 1764), volgt Vc.
3. Zijke (Sijke) van der Sluijs, geboren 1723 (op 17-02-1746 wordt zij 22 jaar oud genoemd, Nedergerecht Harlingen, Autorisatieboeken, invnr 117), doop op belijdenis Harlingen 1755; reisje Harlingen naar Kleef terug in Wommels 1757 door Sijke van der Sluijs (schrijfster reisverslag) met Yfke van der Sluis, Froukjen van der Sluis, Jacobus Schut, Johannes Intema, Geertje Johannes, logeert op de terugweg bij haar oom (en voogd) Matthias Beilanus en diens dochter in Kollum¹; een stoplap anno 1732 met 10 initialen waarvan 7 in fam Dreijer passen, "door Sijke van der Sluijs, 17 jaar oud, op 11 juli 1740 voltooid bij Aletta Ferwerda te Harlingen" (notitie en stoplap in bezit van Jacobus Hannema te Noordwijk).

Uit 2^e huwelijk:

4. (?) Geiske (Gesina) van der Sluijs, geb ca. 1729, tr. 27 -02-1752 Harlingen Cornelis van Engelen, doopsgezind leraar. Op 17-02-1746 wordt Geiske genoemd als dochter van Jelle van der Sluijs, 'oud omtrent 17 jaar'. Gesina vermoedelijk kort daarna overleden, want Cornelis van Engelen tr 02-09-1753 opnieuw, met Adriana Cornelia van Voegen, 'met attestatie van Den Haag', lidmaat Dokkum nov 1753.

van Yfke Jelles van der Sluis (1713-1762) en Hendrik Pesma en een nichtje van Sijke Jelles van der Sluis.

Sijke Jelles van der Sluijs, geboren 1723 (op 17-02-1746 wordt zij 22 jaar oud genoemd, Nedergerecht Harlingen, Authorisatieboeken, invnr 117), doop op belijdenis Harlingen 1755; reisje Harlingen naar Kleef terug in Wommels 1757 door Sijke van der Sluijs (schrijfster reisverslag) met Yfke van der Sluis, Froukjen van der Sluis, Jacobus Schut, Johannes Intema, Geertje Johannes, logeert op de terugweg bij haar oom (en voogd) Matthias Beilanus en diens dochter in Kollum²; een stoplap anno 1732 met 10 initialen waarvan 7 in fam Dreijer passen, "door Sijke van der Sluijs, 17 jaar oud, op 11 juli 1740 voltooid bij Aletta Ferwerda te Harlingen" (notitie en stoplap in bezit van Jacobus Hannema te Noordwijk).

Het reisverslag bevindt zich in Assen, Drents Archief, Huisarchief Oldengaerde, toegangsnummer 0403, inventarisnummer 35, Reisjournaal van de familie Van der Sluys in 1757, fotokopie (25 pagina's), afm 10,5 x 16,5 cm.

Titel op het omslag: "Reysjournaal van de familie Van der Sluys in 1757";
(fol 1) "Journael van een reijs na Cleef door Syke van der Sluijs, Yfke van der Sluijs en Froukjen van der Sluijs, de coopman Jan Schuts, Jakob Intema, en Geertje Johannes, in den jaare 1757".

Transcriptie:

(fol 1r) Journaal van een Reys van Cleef door Sijke van der Sluijs, Yfke van der Sluys, en Frouckjen van der Sluys, de coopman Jan Schuts, Jacob Intema, en Geertie Johannes in den jaare 1757.

Maandag 27 juni 1757

Maandag den 27 Juny, 's morgens omtrent half vieren, zijn wij met een gunstige wind (nochtijds omstandigheid vrolijk en vergenoegd) van **Harlingen** in see gestoken, en hebben onse Coers direct op Enkhuisen geset, op welke Reijs wij bijna alle Enigsins door de zogenaamde seesiekte wierden aangetast, en wel insonderheit Vader Schuts die 't gansche geselschap trouwhertig vooring, beklimmende dikwils een laddertie ten einde yts voor de krabben te werpen, zo dat wij sonder verdere aanmerkenswierdige omstandigheeden, quartier over tien en veijlig en wel tot **Enkhuisen** arriveerden, en toen deden wij aanstonts met onse schipper Hotse Romkes een wandeling door de stad, onder het vaveur van een redelijke sware reegen, de stad viel ons alle uit de hand wegens desselfs ledigheit van inwoonders, derwijl wij aldaar veele huizen onbewoond vonden, waar onder verscheijde Capitale gebouwen, de plaats kwam ons anders niet onvermakelijk voor, onder het aanmerkensweerdigste mag men niet regt tellen, het Oostindisch huis, met alle desselfs pakhuisen en werven, voor welke teegenswoordig een schoon Oost Indisch schip lag; het stadshuis was een groot vierkant gebouw, seer hoog met schuiframen opgetrokken, alles na de nieuwste mode, van daar door verscheijde fraye straten gaande hebben wij het weeshuis besigtigt, het welke wij ook vraaij vonden, van binnen voorsien met een rojale plaats, en midden in deselve een grote Linnen bleek, op welkers een einde een [... onleesbaar door omgeslagen hoekje] somerhuis.

(fol 1v) De kinderen in dit huis waaren in het rood gekleed; in de selfde straat schuins over dit huis, vind men een gasthuis, t welk om dat het vermaakt wierde niet in sijn volkomentheit te beschouwen was, maar op de plaats stond een grote Lindeboom, waar in natuur en konst scheenen samen gespant te hebben, om van deselve een wonderstuk te formeeren, hij had een seer fraiye stam, met een considirabele kruin agtkantig in de ront geschoren, van boven geplat op de takken, die in grote

² Het reisverslag van Sijke Jelles van der Sluijs komt uit het bezit van Susanna Leonora van Holthe (1818-1907), getrouwd met Jan Hendrik Westra (1803-1871), hij was een zoon van Hendrik Jan Westra (1766-1831) en Eva Fontein (1773-1856) en een kleinzoon van Dieuwke Pesma (1743-?) en Jan Westra (1738-1775). Dieuwke Pesma was een dochter van Yfke Jelles van der Sluis (1713-1762) en Hendrik Pesma en een nichtje van Sijke Jelles van der Sluijs.

menigte boven uit de stam direkt dwars af schoten, hier bij waaren planken gemaakt, so dat deselve tot een solder verstrekten, voor een compleete kamer in de uitgeholde kruin van de boom, welke kamer na gissing in den omtrek 60 voeten hoog was, alwaar men met een wenteltrap na toe ging, boven uit de kruin stak nog een fraaije kroon; onder anderen sagen wij nog het soogenaamde huis van beroa (? onleesbaar), het welk sig van buiten ongemeen groot en seer kostelijk op deed, de deur en de schuiframen boven de selve waren konstig na binnen gewerkt, een ijseren hek stont voor het gansche huis waar in de naam van den heer die het toekwam seer curieus gevlogten stond; na dat alles besigtigd te hebben, sijn wij des nademiddags om half 2 uiren te samen weeder sloop gegaan, en staken toen aanstonts onder het drinken van een kopje tee en 't eeten van een boterham weeder in see en seijlden met een stevige koelte en voor de wind, (latende Harderwijk op de linker en Muiden etc op de Regter hand leggen) en 's avonds quartier voor tien binnen de Sluys van **Nieukerk** in Gelderland (fol 2r) so dat wij dien dag drie Provinsijen besigtigd hadden, voor eerst Vriesland, Noord Holland en Gelderland. Toen dreeven wij sagjes van de Sluis na Nieukerk in een groot uur, in welke tussentijd wij alle met malkander de eerste en men mag ook wel seggen de smakelijkste maaltijd deden, die oit wel geprepareerde magen kunnen doen; te **Nieukerk** gekomen sijnde, en dien selven Avond op het schip een kopje tee bij het maanligt gedronken hebbende, sogten wij onse kooijen en matrassen eens weeder op, hoewel de meeste dien dag ook niet ledig geweest waren.

Dinsdag 28 juni 1757

's Morgens den 28 is een gedeelte van 't geselschap seer vroeg opgestaan om 't vlek te besigtigen, 't welke wij seer wel bevonden, het pronkt met een seer oude en fraaije kerk, en verscheijdenen schone gebouwen, toen wederom terug gegaan sijnde na ons schip, vonden wij 't overige geselschap reeds opgestaan, en dronken te samen een kopje tee. Toen seijden wij de see adieu en na onse schipper een goede Reijs gewent te hebben, seer wel over 's mans behandeling voldaan, sijn wij 't samen op een wagen met 3 paarden gaan zitten, welke afgehuurt was voor 14 Hollandse guldens om ons na Aarnem te brengen, omtrent half 9 uiren na meest door geboomte gereeden te hebben, kwamen wij tot **Barneveld**, 't welke wij besigtigden, en bevonden het selve een reedelijk fraaij dorp, 't wierde begroot op ontrent 400 huisgesinnen, de kerk was versiert met schone wapens en verders reedelijk mooi, 't huis van de **koopman Schuts** pronkt voor desselfs geevel met een kostelijke Lindeboom, wiens kruin sig bijna tot in [de] wolken verhief, na alhier in de hemel (?) een kopje tee gedronken te hebben sijn [omgeslagen hoekje] (fol 2v) sijn wij weeder (na afscheijt van **ons Reijs broeder Jan Schuts** genomen te hebben, seer voldaan over sijn geselschap,) om half 11 uiren op onse waagen gaan zitten, en zijn door bosschien en een heidveld van 5 uiren gaans gereeden tot op **Aarnem**, eenmaal hebben wij onderweeg gepleijstert, midden op de heijde, het was toen na gissing half tweeen, men noemde het de **Ginckel**, en waren maar twee huizen, welke er van binnen wel uitsagen, men sou denken dat op sulken akelige en eensame plaats, alwaar men mogelijk in geen uiren gaans, een reedelijk schepsel vinden sou, niet als de eenvoudigheid en onnoselheit soude plaats vinden, maar daar en teegen bevonden wij er de onreedelijkste geldsugt die ons in de gansche Reijs ontmoet is, 13 stuivers moesten wij betalen voor 't teewater koken voor 5 personen, de saak was wel gering maar na ons gedagten seer onfatsoenlijk; wij kwamen s avonds te 5 uiren tot **Aarnem** aan en losjeerden in de **Vergulden Ploeg in de Keuringstraat** na alhier eerst verquikking genoten en wat geseeten te hebben, deden wij te samen een wandeling door de stad, en besigtigden aldaar 't aanmerklijkste, onder anderen de Kerk welke wij reedelijk fraaij bevonden, voorsien met schone en seer hoge verwulfsels, en pronkende met een kostelijke graftombe van Carolus graaf van Gelder, leggende op deselve in wit albast uitgehouwen, rondom deselve ses leeuwen houdende sijn wapenen tussen hare klouwen, om de kant waren de 12 apostelen en de vier Evangelisten seer konstig uitgehouwen (fol 3r) boven deese tombe hong dees Graaf in een houte kasje aan een Pilaar, op de knie leggende, biddende (so men ons vertelde) eer hij na 't Leeger ging, verders sag men veele koste Wapens, hier en daar hangende, toen gingen wij verder door de stad, en bevonden desselve seer fraaij, met ongemeene schone gebouwen versiert, eindelijk kwamen wij weeder met goede appetijt in ons Losiment, alwaar wij sonder veel omslag maar schielijk aan de maaltijd gingen, de hospes trakteerde ons hier heel wel, en wij aten alle seer smakelijk, niet tegenstaande wij in

Gelderland waaren, moest egter de Vriessse mode sijn gang gaan, een kopje tee moeste er na de maaltijd gedronken worden, 't welk gedaan sijnde begaven wij ons ter rust.

Onse voorman hadden wij verder afgehuurt tot op Nimweegen, en eerst na Rosendal al waar wij 's anderen daags [**Woensdag 29 juni 1757**] morgens om half seevenen na toe reeden; het was ruim een half uur ver. Aldaar aankomende begaven wij ons terstond na een daar bijstaande **papiermolen** en hebben die machine met verwondering beschout, de molen self wierde door een lopend water gedreeven, vallende op een groot Rad, 't welk continueel door [doorgestreept] de swaarte van het water omgedraait wierde, binnen in de molen wierden de Lompen, met grote houten hamers onder met ijzer beslag tot een seer weeke pap geslagen in seeckere daar toe gemaakte bakken, 't welk continueel door water gesuivert wierde, dit reddede sig alle van selve, De Lompen tot een bekwame pap geklopt sijnde, wierd met water vermingd en in een grote back gedaan, uit welke bak 't papier direkt gemaakt wierde, houdende de maker ten dien einde een raam van koperdraad even so groot als een fel papier, en scheppende met het selve het water uit de back, latende het verder seer egaal (fol 3v) door de raam heen sijgen, dan blijft er niet so veel van die materie op leggen als er tot de dikte van een vel papier nodig was, en verkreeg aanstonts die stevigheit, als er van noden was om 't selve op natte wolle doecken te leggen. Ik en nog eene van onse reysgenoten hebben ook elk een [br?]og gemaakt, so deselve droog waren geweest souden wij se mee gebragt hebben, daar na wierde het bij een grote menigte seer swaar geperst, dog maar een ogenblik en wierde terstont op lijnen gehangen, de wapens, letters etc in een vel papier te beschouwen, sijn seer kurieus gevlogten in de koperdraden raam. Van hier gingen wij na de **Lustplaats Rosendaal**, dit was in alles heerlijk, en meer dan ongemeen kostelijk, wij sagen aldaar ses grote en wijde vijvers, en de scheefte den een boven den ander, so dat de laaste bijna een torenshoogte had, in de bovenste moeste het water meer dan 40 veertig voeten door een molen omhoog gedreeven werden, dese vijvers waren alle overvloedig met vis versien, de eene alleen met karpers, de andere met seer groote snoecken etc. de fonteinen en watervallen waren verwonderlijk, en bijna onbegrijpelijk, dat kons natuur in so een volmaakheit hare hulp kan toebringen, men sag alhier geen enkele fontein of een enkele waterval, maar alles in menigte, in een van de vijvers lag een rots, waar uit alleen seeven fonteinen sprongen, welkers middelst wij geloofden meer dan 25 voeten hoog te springen, met een woord het is voor een gemeene pen ondoenlijk alles in haar volle luister te beschrijven, wij besagen verscheyde somerhuisen, van binnen versierd met (fol 4r) grotwerk, welkers konstige schikking aan allen vol deed, wat men een weergaloos konststuk noemen kan, in een van deselve vond men water vallen, en teegen over deselve een sitbank waarop een kussen met goud en silver geborduirt, en verders so kostelijk, dat men in 't beschouwen van so veel luister sig selven als verloor, uit het selve tredende bevond men sig tusschen een dubbele rij oranje bomen, welke begonden te bloeyen, wiens lieffelijke geur sig overal verspreyde, beschoud men de wandeldreven, het doolhof, de starrebossen, men vinter de heerlijkste perspectiven, het was alles met een woord Koningklijk, het huis selve was aan niemant toegestaan te besien, de heer selve was een oud man, getroud, dog sonder kinders, men seyde ons dat de selve alle jaren nog meer dan 60.000 guld[ens] aan deese Lustplaats te kosten lag, de omtrek of grote van deese plaats was considerabel. Vandaar sijn wij na een kleine verkwikking in onse herberg genomen te hebben, weder na **Aarnem** gereeden, alwaar wij ontrent 11 uiren aankwamen, en sijn van daar gereeden na **Nimweegen**, even buiten Aarnem reeden wij over een schipbrug welke lag op 18 scheepen na onse Vriessse pramen gelijkende, dog in alles veel swaarder en verders passeerden wij **Elten** een klein dorp, en daarna Lint, sijnde ook een klein dorpje. Deese weg was seer gemakelijk, so door geboomte als wey en korenlanden, 't scheen ons ook toe dat wij hier in een karseland waaren om deselve grote menigte karsebomen welke men alhier vond. Wij betaalden onse voerman toen wij voor de Gierbrug kwamen, die over de Rijn vaart, welke met snelle vloed voor bij de stad loopt en voeren toen met ons bagasie over tot aan de poort van de stad (fol 4v) omdat een wagen seer veel geld kost om over deselve te voeren, deese sogenaamde Gierburg, is een aanmerkens weerdige machine. Het is een seer groote vlakke brug, alwaar om sijn grote gemakelijk een ordentelijk huis konde opgebout werden, en is versien van leuninggen om de kant met sitbanken, deese Brug leit gebout op twee scheepen, yder versien met een schips roer, aan het agter eynd van dese brug, is een dik tou vast gemaakt, lopende aan het verste eind over een stellasië gelijkende na

een enkele galg tegen de stroom op lag een klein scheepje, een end van de giermachine af, alwaar dat tou van de brug aan vast was, en dat scheepje was niet ver af, aan een ander dito soorte vast tot ses sulke toe, welke scheepjes die gehele machine in balans hielden, dat de Brug altoos op de selfde plaats af en aanging, na die kant daar men de brug na toe wilden hebben, dat roer wierd maar bewogen, en het ander stond so lang stil, sie hier een beschrijving van de Gierbrug; Aan de stad komende, lieten wij de bagasie aanstonds bringen na het **Losiment de Klock**, waar van de Castelein Boumeester en Postmeester was, na ons wat uitgerust en een kopje tee gedronken te hebben, deden wij een wandeling door de stad, en bevonden deselve ruim en Groot, werdende alles seer wel onderhouden voorsien met schone partikuliere gebouwen, onder de publyke munten onder anderen uit, het Stadshuis, dat in alles netje en sindelijk was, sijnde voor de vierschaar daar in Criminele saaken bepleyt worden, een Uirwerk, het welk een speelwerk is, dat in vijf besondere vertrekken aanwijst hoe laat het is; daar en boven sijn er in diverse kamers seer (fol 5r) omye schilderijen, onder anderen een verbeeldende David met de harp, waar voor 25.000 guldens geboden was volgens seggen van die menschen; ook was daar een kas daar gladde sweerden in hongen, en onder anderen dat sweerd, waar meede de Graven van Egmont en Hoorn onthoofd waaren.

Verders is tot **Nimweegen** een aardig klokkespel; verders besigtigden wij de kerk waar in de Godsdiens verrigt wierde, welke ons groter en frayer voor kwam als te Aarnem; van daar na de Belvedeere, daar men boven op een seer aardig gesigt hadden, so op alle de buitenwerken, die fraaye lagen en wel onderhouden wierden, als over het veld heen, als mede konden wij van daar veele dorpen en steeden sien; men sag alhier ook een fraye wandelplaats in de stad onder de Lommer, waar van ons hebbende bedient naar genoeg, daar 's avonds veele heeren en Dames verscheenen, nadat wij een heen en weeder gewandelt hadden, begaven ons na het Losiment alwaar wij volgens gewoonte seer smakelijk aaten, en na het selve een kopje Tee dronken en toen ons te rust begaven, alwaar wij alle seer schielijk door de slaap, (de lieflijkste verkwiksten van een vermoeyd lichaam) op de alderaangenaamste wijze overvallen wierde, behalven een van de reysgenoten welke, niet tegenstaande die vriendelijke suster haar seer veel beloofd had, aangetast wierde door de al lang van het gansche mensdom vervloekte tandpijn, welke haar so sterk aangreep, dat het haar alle lust benam, waarin een gezond mens vermaak kan scheppen, en dit bleef haar ongelukkig bij tot aan **Cleef**.

Donderdag 30 juni 1757

(fol 5v) des anderen daags morgens opstaande, sijn Wij na een kopje tee gedronken te hebben, om half 10 van Nimweegen gereeden, en kwamen op **Kranenburg**, ter halverweg van Nimweegen tot Cleef, hier sijn wij door gereeden als wij gemeent hadden, dat wij te **Naseret** kwamen, had men nog met verwondering kunnen uitroepen, wat vervalt Naseret, de poorten lagen vervallen; dat mense bijna met de wagen niet passeren konden, en verders was het over al so gesteld, dat wij teegen malkanderseyden, koom, koom, wij sien maar dat wij te **Kleef** komen. De weg was hier niet onvermakelijk, digt bij de stad Kleef, reeden wij door de diergaarde alwaar men de gezond Bron³ ook vint, toen nog een quartier gereeden, kwamen wij gezond en veylig, blij en vrolijk te een uir in de stad, en namen terstont ons Losiment in de **Swarte Arent, bij de Wedu Reinden in de Kerkstraat**, sijnde donderdag den 30 Juny. Deese stad **Kleef** leyt aan een voet van een Berg, en so al sij de berg op in een consid[er]abele hoogte en steylte; seer swaar en daar en boven over al extra Vuyl, en uit dien hoofde ongemakkelijk te gaan;

Vrijdag 1 juli 1757

den 1 July des nademiddags deden wij een wandeling in het starrebos⁴ dat seer vermakelijk was, eensdeels door het aangenaam gesang der vogelen, en anderdeels door de fraaye gesigten

³ De minerale bron met ijzerhoudend water op de Springenberg werd in 1741 ontdekt en Kleef werd kuuroord "Bad Cleve".
Zie: <http://de.wikipedia.org/wiki/Kleve>

die sig aldaar vertoonden, en na dat wij een geruimen tijd gewandelt hadden, onder 't Lommer en der bomen, sijn weederom na ons Losiment gegaan, en toen na wat gegeten en gedronken Te hebben, begaven wij ons ter Rust,

Zaterdag 2 juli 1757

den 2 July wierden wij door de **Rigter van Cleef**, (na dat wij door sijn E: verwelkomt waren) versogt om een wandeling te doen⁵, dit vriendelijk versook wierd niet afgeslagen, maar wij namen het selve gretig aan, dus na dat wij wel gegeten, en (fol 6r) een glaasje wijn gedronken hadden, wierde Wij van sijn E[dele] afgehaalt, en begaven ons te samen op weg, en besigtigden de **Colegial[...]****Parogje, of de Grote Kerk** x waar in wij veel sieraden, en agt altaren bevonden, met veelderhande reliquen; onder anderen een kist waar in een groot Beeld lag leevens groot verbeeldende Christus in de selve; ook leevensgrote doen Onse Heylant gegeeselt was, dat de striemen bloed hem bij 't Lighaam neer gelopen waren, Adolfus den eersten Hertog van Cleef; de gebeentens van 16 Maagden uit elf duisend; alderley Choor-kleeders, Priesterlijk gewaad groen en blou de sijde gestickt en ook met goud ingelegt; een silveren star in de midden een kruis waar in een stukje hout, dat geseyt wierde van het kruis te weesen daar Onse Saligmaker aan genageld geweest is; den Aarts Engel Migael in 't harnas; Fransiskus tot een Teeken dat die Paters van die order waren; een Beeld verbeeldende Jesus, die gestoken was met een Lancie, en lopende het bloed bij het Lighaam neder, den Hertog van Gelder die genomen was, als meede de keyserinne Heelena, die geseyd wierde het Heylige kruis gevonden te hebben met oneindig veel meer beelden⁶ en sieraden. Na dit alles besigtigt te hebben, sijn wij wederom na ons Losiment gegaan, en hebben met veel genoeg een kopje tee gekonsumeert. Na het selve genuttigt te hebben sijn wij gegaan na de **Cleefse berg**, wij passeerden langzaam al hoger, al hoger, tot dat wij eindelijk de berg genaakten, boven op de selve sijn sitbanken daar men over alles kan heen sien, geevende een fraay gesigt door veelderhande alees (fol 6v) en van waar men Nimweegen, Emmerik, en veele dorpen kan sien; hier stond het rondom vol namen uitgesneden, waar van de mijne ook een plaats heeft gevult; wij hebben hier een weynig geseeten, want het ging swaar en het was seer warm. Na een snuffje genomen en een weynig ons uitgerust te hebben, begaven wij ons weeder van den Berg, naar ons Losiment, maar kan wel seggen dat het needergaan veel gemakkelijker was; dus kwamen wij seer voldaan over onse wandeling weederom te huis, en toen na wat gegeten en gedronken te hebben, begaven wij ons ter rust.

5 juli 1757

Den 5 July 's morgens om 7 uiren sijn wij na de diergade en Bron gegaan, en het water gedronken, en na eenigen tijd daar gewandelt te hebben, sijn wij weederom na de stad gegaan. Bij deese Bron waren eenige menschen dien het water dronken, en in de diergaade wandelden, de Bron selve is een gebou⁷ daar men ook in kan wandelen, wordende het water met een kraan getapt, en daar en boven

⁴ Het Sterrenbos op de Springenberg, behorend tot de barokke tuinen die vanaf 1647 door architect Jacob van Campen (1595-1657) in opdracht van Johan Maurits van Nassau-Siegen (geb Dillenbergh 1607-overl Berg und Tal (bij Kleef) 1679) werden aangelegd.

⁵ Het reisgezelschap uit Friesland en de mensen in Kleef konden elkaar gewoon verstaan. De Nederlandse taal in het Kleefland werd pas in de loop van de 19de eeuw door het Duits verdrongen. Met ingang van 1828 werd het onderwijs niet meer in het Nederlands gegeven. Na 1870 stierf de generatie uit, die nog perfect Nederlands had leren lezen en schrijven.

⁶ Beeldhouwkunst van de Kalkarse School: vanaf de 15de eeuw ontstond in Kalkar een werkplaats van beeldensnijders, die de beeldensijl tot ver in de 16de eeuw zou beïnvloeden. De beeldhouwde altaren en beelden in de Stiftskerk te Kleef, de St.-Nicolaikerk in Kalkar, de altaren in de Dom van Xanten en de kerk van Kranenburg behoren tot de hoogtepunten van de Nederrijnse kunst.

⁷ In 1741-1742 werd een gebouwtje neergezet waar de kuurgasten het geneeskrachtige bronwater konden drinken. Op het oostelijke eiland in het Mauritskanaal, aan de voet van het amfiteater, werd in 1746 een "Brunnengasthof" gebouwd. Zie:

sijn er ook fonteinen, en gallerijen na boven en van de Berg. Dog de fonteynen beteekenen niet veel, en het huis en gallerijen niet fraaij, als meede na de landaart slordig en vervallen; invoegen ons de Bron vrij wat uit de hand is gevallen. Des nademiddags besagen wij het **bagijen klooster (de Berg Sion genaamd)** dat een ordre van den oud vader Augustijne was. De deur wierd ons geopent van een oude vrouw, die sij seyden bij de 60 jaren in 't klooster geweest te sijn. Wij wierden in een vertrek gebragt en na ons (fol 7r) elk een stoel geset te hebben wierden wij versogt plaats te neemen so lang wij aangediend waaren, na dat wij een weynig geseeten hadden kwam de Priorinne binnen, en liet ons alles in 't selve besien, wij kwamen in de Kerk, waar in een Altaar was met een Orgel in deselve, daar de Priorinne eens op speelde, dog daar waaren geene cieraden. Hier van daan kwaamen wij in eenige vertrekken, als eenen daar sij aaten, een dito daar de Nonties dagelijks in werkten, als meede in de keuken, en toen deden wij met de Priorinne een wandeling in de tuin. En na het selve besigtigt te hebben, gingen wij wederom ons plaats opsoeken, om haar lieder handen werk eens te sien, een van onse Reysgenoten heeft een pater met een non gekogt, voor een Hollandse daalder, waar van nog eenige waren van die selfde order, twee paar muilen die beduid waren, eenige kussenties met goud beursjes, en een ledikantie, in 't kort daar was niets van belang dat waard is aan te teekenen, vandaar sijn wij na ons Losiment gegaan, maar moet bekennen dat het klooster mij uit de hand gevallen is, want had veel groter denkbeeld van hetselve gemaakt, en had gedacht dat er veel fraaijegheeden in gewerkt wierden. En toen na wat gegeten en gedronken te hebben, bragten wij te samen onse meede **Reysgenoot Jakob Intema** na de Postwagen, Wij hebben ook in het **munnik klooster** geweest, en verscheyde Paters gesproken, het geen Bedelmunniken waren, hebbende het hoofd geschoren en een kap aan de rok vast hangende in de nek. Na welke wij geweest sijn in de **kapusijner kerk, sijnde ook een klooster**⁸ en wierde het Altaar met een stoffer met wijwater bespringd, en met wierook gesuiverd, Die paters waren ook bedel munniken bij de boeren; (fol 7v) hebbende lange baarden, gaande sonder linnen, sonder broek en hosen, en hebbende het hoofd geschoren en als sij begraven werden, wert een kuil gemaakt; daar so danige dode sonder kist met het gewaad dat hij gedragen heeft bij sijn leeven, in 't graf gelegd met een doek over het hoofd; alhier hebben wij de misse gehoord, en des nademiddags de vesper;

8 augustus 1757

den 8 Augustij sijn wij om 12 uiren van Kleef gevaren na **Emmerik**, onder weegen moesten wij met de koets kar over de oude Rijn geset werden hebbende Kelle en Warbij aan de regter hand, Griethuisen en Eltenberg aan de linker, en kwaamen toen om half twee uiren aan de Nieuwe Rijn moetende toen van ons vaartuig in een klein aakje, waar in wij met ons 20 personen wierden over geset, aan de stadswal (sijnde toen 2 uiren). Wij dronken een kopje tee bij eenen **koopman Dronrijp** en na het selve genuttigt te hebben deden wij een wandeling door de stad. Wat de stad Emmerik aan gaat, is schoon in sijn omtrek groter als Kleef, is lang so levendig niet, en ook van so veel fraaye gebouwen niet voorsien⁹, en scheenen seer veel arme menschen te wonen, en na eens rond gewandelt te hebben, gingen wij na de **Sint Alegondes kerk**¹⁰, waar in seven altaren waren, het eerste was van Sint Fransiskus, hier in was 't dragen over het kruis Van de Heere Jesus, ten tweede sijn dood, ten derden De besnijdenis, en ten vierden het hof van Getsemane Alles seer fraay uitgesneden. 't Tweede Altaar Was van Sint Bastiaan, 't derde van Sint Louvies 't vierde het kerken altaar of hoge verbeeldende De heylige drievuldigheid, 't vijfde het Lieve Vrouwen altaar, 't sesde van Sint Katrine, en eindelijk ter sevenden 't altaar van Sint Jan en Jakobus Gild; de heyligen en sinten die in de selve

<http://www.heimat->

[kleve.de/stressennamen/tiergartenstrasse/info_stadtdirektor_august_1989/info_stadtdirektor_august_1989.htm](http://www.heimat-kleve.de/stressennamen/tiergartenstrasse/info_stadtdirektor_august_1989/info_stadtdirektor_august_1989.htm)

⁸ Het (voormalig) kapucijner klooster, tegenwoordig Pfarramt Herz Jesu in Kleef

⁹ Emmerik is tijdens de Tweede Wereldoorlog op 7 oktober 1944 tijdens een Britse luchtaanval voor 91% vernietigd.

¹⁰ St. Aldegundiskirche, tijdens de Tweede Wereldoorlog zeer zwaar beschadigd.

gevonden wierden sijn deese navolgende de eerst was Sint Nikolaas, hebbende een vergulden bisschops staf, Sint Kristoffel hebbende de Heer Jesus boven sig, een huisje rondom met tralien alwaar de doop in wert verrigt; de Heere Jesus aan (fol 8r) het kruis, de Moeder Gods, Sint Roges, Katrijn van Son Patrones van de wevers, de Lieve Vrou Maria in de nood, Sint Alegonda Patrones van de oude kerk, de moeder Maria en Anna met een klein Kindeken bij sig, verbeeldende de Heere Jesus, de vlugt na Egypten, eenen die het kruis droeg, digt daar bij stond een nieu en fraay Bigt huisje, dit is alles op aangeven van een vrouw die ons het selve liet besigtigen. Van daar wandelden wij na de **Minnebroederskerk**, waar in wij drie Altaren bevonden, hier in wierd de Godsdienst verrigt, sodat wij na deselve rond gegaan sijnde, en ik hier door geen okkasie vindende om mij alles aan te wijsen, van enen die sulks bekent was, resolveerden wij schielijk van daar te gaan. En toen na de **Sint Willebrordus Kerk** gewandeld, sijnde als stigter van de selve. Hier in waren drie Altaren naast malkander. Voor het middelste lag de Priester knielenden, om de Godsdienst te verrigten, sijnde in de selve vrij veel menschen, waar onder een vrouwspersoon was, die de pater op sijn vraagstukken heel vrijmoedig en vaardig beantwoorde, en besloot het selve met 't wordeken Amen. Waar op de pater uit sijn boek begon te leesen als dat de heere Jesus de aldergenadigste God was, als ook de getrouste God, en teffens de aldergehoorsaamste God, en daar op een grote menigte van heyligen aanriep en optelde, alwaar de gemeente op yder in het besonder antwoorde als met te seggen, Bidd voor ons, ontferme u onser en sijt ons genadig. En sulks ging so schielijk, dat het daar door bijna onverstaanbaar voor ons gemaakt wierde, het was een seer fraaye kerk, en na de selve besigtigt en rondgewandelt te hebben, gingen wij van daar de **Gereformeerde Kerk**, deese sijnde Nieu en fraay, en extra sindelijk, in den 1715 palmsondag was de eerste predikatie hier in gedaan, de text heb ik nagevraagt, maar dekoster sulks niet weetende, kon de selve niet bekomen. (fol 8v) In de selve hangen vier kronen die eenige vrijsters aan de kerk present gedaan hadden, met eenige reegels rondom deselve, waar op stond (deese Kerk Is het weerd, om dat Gods Woord er suiver wert geleerd) een gestoelte was in de selve, die uit het Schippers Gild daar was geplaatst, om daar te huis sijnde in te Sitten, boven op deese stoel was een Ark verbeeldende waar in Noag in de sijne geweest waren doe de sondvloed kwam en boven op deselve stond de Duyf, met de olijftak het welk seer fraay was. En verder rond gewandelt sijnde, hielden wij dat voor besigtigt, en namen toen afscheyt van den koopman, en sijn huisgesin, en vertrokken, en kwamen om agt uiren in ons Lustplaats, sijnde seer wel over ons reys voldaan, en toen na wat gegeten en gedronken te hebben begaven wij ons ter rust.

16 augustus 1757

den 16 Augusty hebben wij de **Prosessie van Kleef, die van Keeveler** terug kwam in deese stad sien inkomen, voor waren twee jongens, die elk een hoge stok in de hand hielden, met een wempel boven de selve, in de midden was een man die de Moeder Gods droeg, en wierden van een onnoemelijk getal menschen gevolgt, so wel vrouwen als mannen, ja zelfs kleyne kinderen, hebbende alle een klein stokje met een papier daar van in de hant, waar op de Moeder gods was geschildert, als ook de Heere Jesus aan 't kruis, maar dat gesang en geroep, van vivat Treesy Maria, Bidd voor Ons is onbeschrijfelijk. Na het selve besigtigt te hebben gingen wij weederom na ons geselschap, want wij waren dien nademiddag uit versogt op een kopje tee, wij diverteerden ons magnefyk tot ruim 9 uiren en gingen toen na afscheyt genomen te hebben, na onse Lustplaats. Eindelijk na dat wij daar te samen ruim 9 weeken met de Kleevenaars hadden omgegaan kreegen wij verlof om te vertrekken, wij vertoefden doe niet lange, maar eijsten schielijk onse reekeningen, en na deselve voldaan hebbende namen wij afscheyd, van onse goede vrienden. (fol 9r) Wij huurden een Vaaijton die ons van Kleef tot Deventer in een dag moest brengen, voor 24 Hollandse guldens, en hadden drie paarden voor de selve.

Dinsdag 6 september 1757

Wij vertrokken op den 6 september 's morgens om 6 uiren van **Kleef**, en kwamen tot **Griethuisen** alwaar wij over de Oude Rijn wirden geset, en moesten voor yder persoon een halve stuiver betalen. En voor de paard en wagen 26 stuiv[ers] en toen na een weynig gevaren te hebben, kwamen wij voor

de Nieuwe Rijn, moesten daar wederom een halve stuiver geven, en voor de paarden en wagen 60 stucs Kleefs; van daar lieten wij Eltenberg aan de Regter hand leggen, en kwamen door Neer Elten, verder Beek aan de linker hand, en passeerden door Wel, vandaar door Keppel, en kwamen om half vieren tot **Zutfen**; wij namen ons Losiment daar de **Stad Munster** uithangt alwaar wij een boterham met een kopje tee konsemeerden, terwijl de paarden gevoed werden, en vonden aldaar niets besonders, en vertrokken om 5 uir van daar op Gorsel, en kwamen desavonds om 9 uir tot **Deventer**; wij namen ons Losiment in de **Keysers Kroon**, dat een goede herberg was, En toen na wat gegeten en gedronken te hebben, begaven wij ons ter Rust.

Woensdag 7 september 1757

Den 7 dito na dat wij eerst een kopje Tee genuttigt hadden, gingen wij de Stad besigtigen, deselve viel ons niet aan, en vonden aldaar niets aantekens waardig. (fol 9v) Wij huurden een Vaaijton met 4 paarden tot aan Swol voor 8 guldens, en toen na wat gegeten te hebben, vertrokken wij om een uir van Deventer voor bij het dorp Olst, latende het selve aan de regter hand leggen, en kwamen doen te **Wije [Wijhe]**, alwaar een herberg aan de weg staat, daar de postwagens verwisseld werden, en de Passagiers die van Deventer kwamen, moesten overgaan in die van Swol, so dat een yder dan des avonds wederom tuis kwam. Aldaar stond een Boom die onder geheel van binnen hol is, met een groot gat daar men kan ingaan. Wij dronken daar een kopje tee, na het selve genuttigt te hebben vertrokken wij en kwamen groot 6 uiren tot **Swol [Zwolle]**, namen ons Losiment op de Merk [Markt], in de **Nieuwe Toelast**. Nadat wij daar een maaltijd besteld hadden, deden wij een wandeling door de stad, en toen na wat gegeten en gedronken te hebben, sogten wij ons verder door de slaap te verkwikken.

Donderdag 8 september 1757

Donderdag den 8 dito na dat wij eerst een kopje tee gedronken hadden; gingen wij verder de stad besigtigen als meede de Kerk, en bevonden deselve extra schoon te sijn, voorsien met een weergaloos orgel, dat gemaakt was na 't Haarlemse. En een overkonstig Predikstoel, die rondsom so konstig gesneden was, dat tans na gedagten so goed niet gemaakt kan worden, daar lag een band rondom den opgang (fol 10r) na boven van den Predikstoel, even gelijk of het een dik tou was, en aan de trap konde men sien, dat daar ses Jaar aan gearbeijd was, eer dat deselve voltoydt is geworden. De Consistoriale kamer was ook sindeljk en netties, en voor in de schoorsteen was een konstig schilderij, waar in ses manspersonen waren, verbeeldende vijf daar van de Predikanten die in den jare 1691 de Gereformeerde Predikdienst van Swol waarnamen, sittende aan een tafel te schrijven, en de koster staat daar bij met de hoed af, geevende een boek over aan de eene Predikant. Verder bevonden wij Swol een brave stad te sijn, overtreffende Deventer, en Aarnem, dog Nimweegen kwam ons ruimer en veel sindeljkker voor; invoegen wij die stad boven Swol in grote en fraaijgheid prefereeren. Wij namen een Vaayton met 4 paarden, na dat wij eerst de list hadden nagesien voor 21 guld: 4 stuiv: want aldaar staat vast geld op de rijtuigen, tot Groningen, en vertrokken om 10 uir van Swol, latende de stad **Hasseld [Hasselt]** aan de Linkerhand leggen, en passeerden doen **Stappers [Staphorst]**, van daar op **Rouveene**, en kwamen om half drieen op **de Wijk**, alwaar de **Prins van Oranjen** uithangt, sijnde een goed Losiment, na dat wij aldaar een kopje tee met een boterham genuttigt hadden, reeden wij om half vieren van daar op **Koekanne [Koekange]**, en toen op **Struisberg**, latende (fol 10v) **Egter [Echten]** aan de regter hand leggen, en **Runen [Ruinen]** aan de linkerhand, als meede **Ashalt [Anholt]**, van daar op **Spier**, latende het selve aan de regter hand leggen, en kwamen s avonds groot 8 uiren tot **Beylen¹¹ [Beilen]**. Wij namen ons Losiment in het **Posthuis** en toen na wat gegeten en gedronken te hebben, begaven wij ons ter Rust.

¹¹ Beilen werd in de 18de eeuw een pleisterplaats op de route Groningen-Groningen. Op 8 augustus 1820 brandde het dorp opnieuw bijna geheel af; alleen de kerk, de school en veertien huizen bleven staan.

9 september 1757

Den 9 dito na dat eerst een kopje tee gedronken hadden gingen wij deese plaats besien, en vonden aldaar veel nieuwe gebouwen, door de vreeselijke brant in 't jaar 1755 die de menschen daar doen hadden, en die niet geblust kon werden, so dat door de selve veel schade was veroorzaakt was, maar de menschen konden ons met geen sekerheit seggen hoe het selve gekomen was, verder vonden wij daar niets besonders, so dat wij ons reijstellig maakten en vertrokken om half agten vandaar; en passeerden **Hoog Hal**, en lieten **Leeg Hal** aan de linker hand leggen, een weinig verder **Rolda [Rolde]** aan de regterhand en kwamen om 10 uir tot **Assen**, wij namen ons Losiment in de **Gekroonde Vergulden Romer**, na dat wij aldaar een glaasje brandewijn geeyst hadden, gingen wij die plaats eens besien, en sagen daar niets aanteekenswaardig; Nu dat wij ons met wandelen wel gediverteerd hadden gingen wij wederom na ons Losiment, en toen na wat gegeten te hebben reeden wij om half 12 van daar, kwamen door de **Vries**, als meede door **le [Yde]**, en so op **de Punt**, van (fol 11r) daar door **Horn [Haren]**, en **Elpen [Helpman]**, en kwamen om 4 uir tot **Groningen**. Wij namen ons Losiment bij de **Juffrou Rosee, in de Brugstraat**, nadat wij aldaar een kopje tee gedronken hadden, deden wij met de Juffer een wandeling door de stad, en gingen na 't **Huis van den Heer Sigterman**, wij bevonden het selve so ongemeen kostelijk, dat ik mij niet in staat bevind, sulks met de pen te beschrijven. Van daar gingen wij na ons Losiment, en toen na wat gegeten en gedronken te hebben, sogten wij ons verder door den slaap te verkwikken.

Zaterdag 10 september 1757

Saturdagmorgen nadat wij eerst een kopje tee en een boterham genuttigt hadden, gingen wij verder de stad besigtigen; wat **Groningen** aangaat is een grote ruime stad, voorsien met schone gebouwen, het kwam ons daar niet sindelijk voor, en het voornaamste was, dat al de straten op de schone merk uitkwamen; van daar gingen wij na de Grote Kerk, die voorsien was met een weergaloos orgel, en na de selve rond gewandelt hebbende, vonden wij verder niets besonders; toen gingen wij nog een morgen wesyte [visite] afleggen bij een kennis, wierden aldaar seer vriendelijk ontfangen, en diverteerden ons magnefyk, de tijd ging onder des voort, so dat wij genoodsaakt waren afscheyt te neemen, en begaven ons na 't Losiment, wij huurden een wagen van daar tot **Kollum** voor 7 guld[ens] (fol 11v) en toen na wat gegeten en gedronken te hebben, namen wij afscheyt van de Juffrou en haar E[dele] huisgesin, reeden om half eenen van daar, latende **Durkels [Dorkwerd]** en **Aurek [Adorp of Aduard]** aan de linkerhand leggen, en kwamen door **Suidhorn**, en **Noordhorn**, en verder door de **Nieuwe Zijl** tot **Grijpskerk**, wij dronken daar een kopje tee terwijl de paarden gevoed werden, na het selve genuttigt te hebben vertrokken wij en reeden door **Visvliet** over **Gerksbrugge [Gerkesklooster]**, alwaar de scheijding van de Grijtenijen was; aldaar wierden wij ondervraagd of wij ook yets hadden aan te geven; wij antwoorden van neen, reeden toen voort latende de **Buitenpost** aan de linkerhand leggen, en **Boerem [Borum]** aan de regter hand, en kwamen des avonds om 7 uiren tot **Kollum**, wij namen ons Losiment aan 't Huis van de **Bisitter Belanus**¹², wierden van sijn E[dele] en dogter vriendelijk verwelkoomt. Wij diverteerden ons dien avond heel wel, en na wat gegeten en gedronken te hebben, begaven wij ons ter Rust.

Zondag 11 september 1757

Sondag morgen vonden wij ons door de slaap verkwikt, so dat wij ons wederom Reysvaardig maakten, wij akkordeerden met onse voerman (fol 12r) van **Kollum** tot **Wommels** voor 9 guld[ens] nuttigden doen een kopje tee met heete poffen tot een morgen ontbijt, na dat wij ons magen wel geprepareert hadden namen wij afscheyt, en vertrokken om 8 uir van daar door **Veenklooster**

¹² Bisitter = bijzitter: assessor. Mattias Beilanus (1692-overl 17-02-1780) was mederechter Kollumerland, zijn grafsteen in de kerk te Ie. Matthias Beilanus was een broer van Goikien Beilanus, die in 1725 met Sijke van der Sluis' vader, Jelle Tjeerds van der Sluis, ontvanger te Sexbierum en koopman te Harlingen, trouwde. Matthias Beilanus trouwde met Sytse Posthumus.

op Buitenpost, wij gingen deese plaats eens door terwijl de paarden gevoed werden en vonden aldaar eenige schone buitenplaatsen, als die van de **Raadsheer Knok** [Knock]¹³, **Bourytsius**¹⁴, en meer andere. Wij setten doen onse Reys voort, door **Wesel** en **Koten**, tot aan 't **Huis ter Heyde**, na dat de paarden gevoed waaren vertrokken wij en kwamen om 3 uiren in de Hoofstad **Leeuwarden**; wij dronken in **De Hopsak** een kopje tee, en deeden doen een wandeling door de stad, om nog yets uitgestelds te verrigten, en na sulks gedaan te hebben vertrokken wij om half sessen van daar, en na verscheyde weederwaardigheeden ontmoet te hebben, kwamen wij eydelijk nog veylig en gelukkig om half 11 uiren tot **Wommels**, en vonden onse Vrienden in een gewenste welstant; Ik kan met waarheid wel seggen dat ik seer verblijd was, weederom te huis te sijn, dewijl geen Losiment mij beeter voldeede dan ons Eygen. Daarom seg met 't oude spreekwoord, Oost West, tuis best. Einde.

¹³ Dr. Barold Johan Knock (overl 16-11-1776), eerst ontvanger ter Admiraliteit te Harlingen, later advocaat voor het Hof van Friesland 10-03-1756, geroyeerd 14-04-1763.

¹⁴ In februari 1758 werd het buiten door de weduwe van de ontvanger Bouricius te Buitenpost te koop aangeboden (Leeuwarder Courant 11-02-1758).